

МЕНСК

Я. КУПАЛА

Г У Т А Р К А

ЦЭНТРАЛІЗАЦЫЯ, ДЭЦЭНТРАЛІЗАЦЫЯ І ДЭМАКРАТЫЗАЦЫЯ

У гісторыі савецкага грамадства нельга не заўважыць кідан-
ня ад цэнтралізацыі да дэцэнтралізацыі і наадварот. Варта толь-
кі прыгадаць яшчэ не забытыя саўнаргасы і іх скасаванне, каб пе-
раканацца ў гэтым. У чым жа тут прычына?

Справа ў тым, што і цэнтралізацыя, і дэцэнтралізацыя з'яўля-
юцца формамі выражэння інтарэсаў розных сацыяльных груп нашага
"бескласавага" грамадства. Калі так, то давайце разбярэмся, хто
ў нас за цэнтралізацыю і хто за дэцэнтралізацыю.

Як гэта ні дзіўна, за цэнтралізацыю ў нас стаіць самы шмат-
лікі клас — працоўны народ, хаця ад яе ён больш за ўсё і церпіць.
Але гэта заканамерна. Забіты, палітычна адсталы народ здольны ба-
чыць толькі непасрэдных сваіх прыгнятальнікаў, якіх ён лічыць сва-
імі галоўнымі ворагамі. Хто мае мала, той не хоча мець яшчэ менш.
З гэтай прычыны народ баіцца, што ў выніку аслаблення вышэйшай
улады, яго найбліжэйшыя крывасмокі, не адчуваючы над сабой ніякага
кантролю, яшчэ больш абнаглеюць і не будуць ведаць межаў у сваіх
бяспраўствах. Вось чаму такі народ будзе заўсёды абагатвараць моц-
ную ўладу і чакаць ад яе міласці і ратунку.

Аднак больш за ўсіх у цэнтралізме зацікаўлена бюракратыя, як
партыйная, так і дзяржаўная. Гэта і зразумела. Цэнтралізацыя і
ёсць тая глеба, на якой буйна ўзрастае і пышна квітнее бюракратыч-
ны чартапалох. Такім чынам, за цэнтралізм стаяць дзве самыя магут-
ныя сілы, два самыя крайнія антыподы, інтарэсы якіх могуць так урод-
ліва супасці толькі ва ўродлівым грамадстве: усемагутны творца ба-
гаццяў і бяссільны ўладар бяспраўя — працоўны народ і усемагутная
сваімі неабмежаванымі правамі і ўладай бюракратыя. У гэтым і галоў-
ная прычына таго, што цэнтралізацыя ўрэшце рэшты бярэ верх над дэ-
цэнтралізмам.

Галоўнымі носьбітамі ідэі дэцэнтралізацыі з'яўляецца гаспадарчая арыстакратыя: дырэктары прадпрыемстваў і саўгасаў, старшыні калгасаў і т.п. Яны толькі фармальна лічацца прадстаўнікамі дзяржавы або выбраннікамі народа. Фактычна ж яны — поўнаўладныя гаспадары матэрыяльных багаццяў краіны. А хто мае шмат, той хоча мець яшчэ болей. Валодаючы ўсімі багаццямі, гэты арыстакратыя жадае мець і поўную, неабмежаваную ўладу. Дасягнуць яе можна толькі праз дэцэнтралізацыю, г.зн. праз аслабленне вышэйшай улады. Новаўладным ~~феадалам~~ феадалам удаецца сяды-тады дабіцца некаторых уступак у сваю карысць, але толькі ўступак. Дэцэнтралізацыі жадае і некаторая частка інтэлігенцыі. Часцей за ўсё гэта добрыя спецыялісты, якія творча працуюць і якія свабодна могуць абыйсціся без панукання вышэй стаячых бюракратаў.

Як бачым, ні цэнтралізацыя, ні дэцэнтралізацыя не з'яўляецца сапраўдным выражэннем інтарэсаў працоўных. Яны ўсяго толькі формы суперніцтва дзвюх пануючых у нас групавак. Народу патрэбна самая шырокая і паслядоўная дэмакратызацыя ўсяго нашага жыцця. Пакуль яе няма, датуль нельга нічога добрага чакаць. У дэмакратызацыі — наша выратванне.